

Dve desaťročia v znamení bobra

Ťažko by sa medzi aktivitami dobrovoľných ochrancov prírody a krajiny na Slovensku hľadala taká, ktorá by šírkou záberu, počtom akcií i altruizmom priamych aktérov, ale aj konkrétnymi výsledkami, dosiahnutými doslova vlastnými rukami, mohla konkurovať **Sekcii pre ochranu ľudovej architektúry** pri Mestskej organizácii SZOPK v Bratislave.

Od oficiálneho vzniku *dreveničiarskej sekcie*, ako ju niektorí trochu zjednodušene nazývajú, uplynuli tento rok dve desaťročia, čo je vhodná príležitosť na malú rekapituláciu.

Keď sa 5. mája 1977 v Kultúrnom dome v Karlovej Vsi stretli obdivovatelia ľudovej architektúry na Slovensku, znepokojení jej hroziacim zánikom, nezačínali na "zelenej lúke". Viacerí z nich mali už za sebou dobrých osem rokov konkrétnych brigádnických aktivít na záchranu starých drevených stavieb vo Veľkom Borovom či Prašnici, v liptovských osadách Podšíp, Fedorov a Vlkolínec, na terchovských kopianiciach, kysuckých cholvarkoch, javorníckych bačovoch alebo lazoch Slovenského rudohoria. Komunita prevažne stredo-

školských a vysokoškolských študentov, ktorí trávili víkendy a letá na dreveniciach a spájali ich spoločný duch i zážitky, pozostávala už vtedy z niekoľkých desiatok ľudí. Vznik sekcie vniesol do ich spontánnych podujatí trochu viac organizovanosti a systematickosti, nevyhnutný prvok oficiality pri rokovaniach s úradmi i oprávnenie usporadúvať celoslovenské výstavy či uchádzať sa o možnosť rekonštruovania kultúrnych pamiatok, zapísaných v štátnom zozname. Do tejto kategórie patrí aj vari najznámejšia z akcií sekcie – generálna obnova a údržba areálu ľudových technických stavieb na Oblazoch v Kvačianskej doline.

Objekty záujmu členov sekcie sa nachádzajú roztrúsené najmä v architektonicko-urbanisticky najzachovanejších a krajinársky najhodnotnejších lokalitách či oblastiach stredného a severného Slovenska, ale ne jeden z nich nájdeme i na jeho západnom či východnom konci. Z hľadiska stavebného materiálu síce výrazne dominuje drevo, ale *dreveničiari* rekonštruovali i stavby z kameňa, hliny či tehál. Diapazón typov stavieb a ich zoskupení, na ktorých pracovali a pracujú, siaha od jednoduchých horských senníkov a salašov, cez solitérne obytné či hospodárske dedinské stavby, Božie muky, kaplnky a zvonice až po urbanistické súbory, najmä kopianičiarskych či sezónnych sídel. Z hľadiska perspektívneho využitia išlo spočiatku najmä o objekty individuálnej rekreácie, neskôr aj o núdzové turistické útulne, muzeálne objekty, krajinársky významné stavby, či pomoc pôvodným obyvateľom pri obnove a údržbe obytných a hospodárskych stavieb s tradičným poslaním. Popri areáli v Kvačianskej doline, komplexnej obnove

a údržbe celých osád typu Podšíp či Kokávka, zvlášť významné sú aktivity pri záchrane rezervácií ľudovej architektúry v Osturni a vo Vlkolínici.

Nezvyčajnou črtou práce sekcie, okrem toho, že sa pracovalo zásadne vo voľnom čase, bez nároku na honorár a takmer výlučne z prostriedkov vyzbieraných medzi členmi a sympatizantmi, bolo aj to, že dokázala na vysokej odbornej úrovni pokryť vlastne všetky stupne pamiatkovej obnovy. Od základného geograficko-etnograficko-historického výskumu v teréne, cez pamiatkový výskum vlastných objektov, vypracovanie projektovej dokumentácie, praktickú obnovu a údržbu až po návrh, prípadne i realizáciu ďalšieho využitia objektov a ich okolia. Okrem bezprostrednej obnovy sekcia vyvíjala aj aktivity charakteru osvetového (prednášky), propagačného (výstavy, publikácie, filmy) a koncepčného (napr. pripomienkovanie zámerov ohrozujúcich ľudové stavby a tradičné sídla, návrhy na zaradenie do štátneho zoznamu pamiatok či za pamiatkové rezervácie, resp. súbory).

Z hľadiska budúcnosti je okrem pochopenia miestnych obyvateľov, samospráv a úradov dôležité, aby na aktivity sekcie nadviazalo čo najviac skupín mladých ľudí a aby nepochádzali len z prostredia veľkých miest, teda zvonka, ale aj priamo z regiónov, v ktorých sa hodnotné objekty či súbory ľudovej architektúry, ale aj okolitej prírodnej kultúrohistorické krajiny, zachovali.

Mikuláš Huba

